

Ministerieel besluit tot definitieve bescherming als monument van de Duitse commandopost 'Lord Farm' uit de Eerste Wereldoorlog in Ledegem

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het ministerieel besluit van 20 december 2016 tot voorlopige bescherming als monument van de Duitse commandopost 'Lord Farm' uit de Eerste Wereldoorlog in Ledegem;

Gelet op het openbaar onderzoek dat gehouden is van 25 januari 2017 tot en met 24 februari 2017 en waarvan de behandeling van de bezwaren is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van de Duitse commandopost 'Lord Farm' uit de Eerste Wereldoorlog aantoonst;

Overwegende dat de Duitse commandopost 'Lord Farm' uit de Eerste Wereldoorlog historische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Deze bunker heeft een belangrijke historische waarde als Duitse commandopost uit de Eerste Wereldoorlog, die in het najaar van 1917 is opgetrokken als onderdeel van een stelling die eerst met *Flandern III Stellung* werd aangeduid, vanaf eind november 1917 als *Flandern I Stellung*. De commandopost was aanvankelijk geconcentreerd als *Divisionsgefechtsstand*, later als *Regimentsgefechtsstand*. Door haar inplanting net achter hoevegebouwen en door efficiënte camouflage was de bunker heel moeilijk waarneembaar vanuit de lucht. De historische contextwaarde is dan ook belangrijk.

Deze commandopost werd tijdens het geallieerde Bevrijdingsoffensief veroverd op 1 oktober 1918 door de *Royal Scots*. Nadien werd de hij gebruikt als commandopost voor Britse brigades. De bunker is vereeuwigd op een aquarel van de Schotse militair F.T. Hodges, onder de noemer *Pill-box near Ledeghem*. Dat een bewaarde bunker iconografisch is vastgelegd in een bewaard schilderij, is een zeldzaamheid;

Overwegende dat de Duitse commandopost 'Lord Farm' uit de Eerste Wereldoorlog architecturale waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Als typologisch unieke en gaaf bewaarde Duitse commandopost uit de Eerste Wereldoorlog. De commandopost bestaat uit een gang, drie kamers en een observatiepost die via een manganat te bereiken was. De commandopost was mooi afgewerkt, met een gebold dak en toegangen en een gang die bovenaan met een segmentboog zijn afgewerkt. Enkele authentieke elementen zoals de klimijzers, het gegolfd plaatijzer van het type *Heinrich* en houten restanten zijn bewaard;

Overwegende dat de Duitse commandopost 'Lord Farm' uit de Eerste Wereldoorlog technische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Als betonnen constructie, die specifiek voor militaire doeleinden werd opgetrokken. Deze betonnen constructie met zijn bouwtechnische kenmerken van zowel bovengrondse als ondergrondse aard, getuigt van het belang en de evolutie van de betonbouw in de stellingenoorlog, die de Eerste Wereldoorlog geworden was. Nooit eerder werden zo massaal betonnen verdedigingsconstructies opgetrokken als tijdens de Eerste Wereldoorlog. Daar waar er in de eerste oorlogsjaren werd geïmproviseerd en geëxperimenteerd met allerlei typologieën en toegepaste technieken in de betonbouw, evolueerde men geleidelijk naar zo sterk en efficiënt mogelijk uitgedokterde standaardontwerpen, die in sommige gevallen voor meerdere doelen konden gebruikt worden. Tijdens het interbellum en de Tweede Wereldoorlog zou dit leiden tot de massale uitbouw van heuse bunkerstellingen, met bunkers die tot in het kleinste detail waren gestandaardiseerd;

Overwegende dat de Duitse commandopost 'Lord Farm' uit de Eerste Wereldoorlog culturele waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Als materiele getuige van de *Grooten Oorlog*, die Vlaanderen jarenlang in zijn greep had en het leven van ontelbaar veel mensen ingrijpend tekende of volledig verwoestte. De Eerste Wereldoorlog was een internationale gebeurtenis bij uitstek, met West-Vlaanderen als één van de strijdtoneelen waar honderdduizenden mannen uit de hele wereld vochten. De herinnering aan de Eerste Wereldoorlog kent nog steeds een breed maatschappelijk en internationaal draagvlak,

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen definitief beschermd als monument:

Duitse commandopost 'Lord Farm' uit de Eerste Wereldoorlog, Industrieweg zonder nummer in Ledegem, bekend ten kadaster Ledegem, 1ste afdeling, sectie C, 770A (deel).

De definitief beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de definitief beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. §1 Het monument heeft de volgende erfgoedwaarden:

- 1° historische waarde;
- 2° architecturale waarde;
- 3° technische waarde;
- 4° culturele waarde.

§2 De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

Nagenoeg volledig bovengrondse betonnen militaire constructie met een bijna rechthoekige plattegrond, op de uitspringende noordoostelijke hoek na, waar de achtermuur schuiner staat. Het beton is gegoten tegen een houten bekisting. Het dak is 150 cm dik en wellicht ten dele afgebroken. De randen van het dak zijn wat afgeschuind. Aan oostelijke zijde zitten twee toegangen, die bovenaan met een segmentboog zijn afgewerkt. Deze staan haaks op de gang, waarvan het plafond eveneens met een segmentboog is afgewerkt. Ter hoogte van de toegangen zit telkens een zinkputje. Er is een rooster met bewapeningsijzer zichtbaar aan de binnenzijde. In de oostelijke binnenmuur steekt een nis.

Drie deuropeningen in de gang geven uit op drie ruimtes, onder nog aanwezige gebogen gegolfde plaatijzers. Er zijn in de betonnen muren verticale houten planken bewaard gebleven. Deze ruimtes zijn onderling met elkaar verbonden via een kruipgat in de tussenmuren. In het plafond van elke ruimte zit telkens een vrij grote rechthoekige opening. In de twee uiterste ruimtes zit ter hoogte van de respectievelijke buitentoegangen een opening, die naar buiten toe (gang) verbreedt, evenals een kleine ronde opening. In de noordoostelijke hoek van de gang steekt een rechthoekig mangat, met gaaf bewaarde klimijzers.

Het is eigen aan bunkers dat er in de ondergrond in en rond de bunker constructieve elementen of militaire infrastructuur zitten die rechtstreeks verband houden met de bunker, zoals vloerplaten, waterafvoersystemen of bekabeling.

Art. 3. Voor het beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° de bescherming beoogt het behoud van de Duitse commandopost.;
- 2° de algemene doelstelling van de bescherming is meer bepaald het behoud van de erfgoedkenmerken en -elementen die de basis vormen voor de erfgoedwaarden, waaronder de Duitse betonnen post met zijn oorspronkelijke indeling en afwerking, inclusief de bewaarde gegolfde plaatijzers, de oorspronkelijke verticale houten planken in de binnenruimtes en de klimijzers in het mangat. Er dient eveneens gestreefd te worden naar het behoud in situ van ondergrondse constructieve elementen en aansluitende militaire infrastructuur, zoals vloerplaten, waterafvoersystemen of bekabeling;
- 3° de erfgoedwaarden van de bunker en de leesbaarheid ervan zouden desgevallend versterkt kunnen worden door het verwijderen van de materialen, schroot, bouwafval of rommel op, tegen en in de betonnen post. Ook de spontane opslag van bomen en struiken zou omzichtig verwijderd kunnen worden. Aarde en grasbegroeiing, tijdens de oorlog aangelegd op het dak van de bunker, of mosbegroeiing op de muren, vallen hier niet onder.
- 4° het droog houden van de bunker door gepaste maatregelen tegen waterinsijpeling met name het afdekken van eventuele openingen in het dak zonder de luchtcirculatie te wijzigen, bevordert de instandhouding van de erfgoedkenmerken en erfgoedelementen;
- 5° in voorkomend geval kan er gezocht worden naar maatregelen om grondwater in de bunker permanent te vermijden;
- 6° conserverende maatregelen (roestwerende behandeling) voor blootliggende ijzeren onderdelen bevorderen de instandhouding van de ijzeren erfgoedelementen op zich en het omliggende beton, dat beschadigd zou kunnen worden door uitzettende corrosie.
- 7° conserverende maatregelen voor houten onderdelen bevorderen de instandhouding van de houten erfgoedelementen.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermde monument zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood;

Art. 5. Voor de volgende handelingen aan het beschermde monument moet een toelating worden aangevraagd:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;

- 4° het uitvoeren van de volgende werken aan het dak en de buitenmuren van constructies:
- a) het verwijderen, vervangen of wijzigen van dakbedekking;
 - b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;
 - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
 - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken, deuren, ramen, luiken, poorten, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, beslag, hang- en sluitwerk;
 - e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen;
- 5° het uitvoeren van de volgende omgevingswerken:
- a) het plaatsen of wijzigen van bovengrondse en ondergrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
 - b) het plaatsen of wijzigen van afsluitingen, met uitzondering van gladde schrikdraad en prikkeldraad ten behoeve van veekering;
 - c) het aanleggen, structureel en fundamenteel wijzigen of verwijderen van wegen en paden;
 - d) het aanleggen of wijzigen van verharding met een minimale gezamenlijke grondoppervlakte van 30 m² of het uitbreiden van bestaande verhardingen met minimaal 30 m², met uitzondering van verhardingen geplaatst binnen een straal van 30 meter rond een vergund of een vergund geacht gebouw;
 - e) het plaatsen of wijzigen van straatmeubilair, met uitzondering van niet-aard- en niet-nagelvaste elementen en verkeersborden vermeld in artikel 65 van het Koninklijk Besluit van 1 december 1975 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer en van het gebruik van de openbare weg;
 - f) het aanleggen van sport- en spelinfrastructuur of parkeerplaatsen;
 - g) graafwerken in functie van het bouwen, verbouwen of heropbouwen van constructies;
 - h) het aanplanten, vellen, rooien en ontstronken van bomen;
 - i) het plaggen en het afvoeren van de plaggen;

Voor het interieur:

- 1° het uitvoeren van destructief materiaaltechnisch onderzoek;
- 2° het uitvoeren van structurele werken en het toevoegen van nieuwe structuren;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het verwijderen, vervangen of wijzigen van plafonds, gewelven, vloeren, trappen, binnenschrijnwerken, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, lambrisering, beslag, hang- en sluitwerk, en van de waardevolle interieurdecoratie;
- 5° het bepleisteren van niet-bepleisterde elementen of het bepleisteren met een andere samenstelling of textuur, alsook het ontpleisteren van bepleisterde elementen;
- 6° het beschilderen van ongeschilderde elementen of het schilderen in andere kleuren of kleurschakeringen of met een andere verfsoort dan de aanwezige.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel,

29 SEP. 2017

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS